

ADVIES RIJOPLEIDING

De auto is niet hét vervoersmiddel bij uitstek voor jongeren, maar het zijn wel voornamelijk jonge mensen die leren de auto te besturen. Daarom formuleert de Vlaamse Jeugdraad een advies om de huidige invulling van de rijopleiding te verbeteren.

Ons advies is hoofdzakelijk gericht aan de Vlaamse Minister van Jeugd en Onderwijs, Pascal Smet, de Vlaamse Minister van Mobiliteit, Hilde Crevits, en de Staatssecretaris voor Mobiliteit, Etienne Schouppe.

VLAAMSE JEUGDRAAD	
7 oktober 2009	ADVIES 09/13

Rijopleiding

De Vlaamse Jeugdraad in vergadering op 7 oktober 2009 onder voorzitterschap van Stijn Jacobs en waarbij aanwezig waren:

Tim Barbaix, Hakim Benichou, Frederik Cappelle, Kara Eestermans, Kwinten Fort, Helen Henrioulle, Stijn Jacobs, Mieke Nolf, Marlies Smit, Tom Van Den Borne, Koen Verbruggen, Caroline Verschueren, Jasper Ysebaert

Brengt *unaniem* het volgende advies uit:

1. Situering

Op het verkiezingscongres van de Vlaamse Jeugdraad , Klets! '08, gaven de aanwezige jongeren aan dat het rijbewijs één van de thema's is waar zij van wakker liggen. In het voorjaar agendeerden we dit thema binnen onze participatiestructuur AV²¹, waar jongeren en jeugdorganisaties hun visie op het thema aangaven. Tijdens die AV² over de rijopleiding besteedden we expliciet aandacht aan het verhaal over 'Rijbewijs op School'. In dit advies zetten we onze ideeën bij de theoretische en praktische rijopleiding uiteen. We gaan in dit advies niet in op alle aspecten van de rijopleiding, maar geven een globaal advies vanuit het oogpunt van jongeren. Ook het regeerakkoord van de Vlaamse Regering vermeldt meerdere acties m.b.t. de rijopleiding, waaronder de sensibilisering en educatie rond ongevallen, de basiskennis van de verkeersregels in de eindtermen van het onderwijs en een mogelijke verderzetting van het praktische rijexamen van het project 'Rijbewijs op school' (mits een positieve evaluatie).

Met dit advies schuift de Vlaamse Jeugdraad de wagen niet naar voren als hét vervoersmiddel bij uitstek voor jongeren. Maar het zijn voornamelijk jongeren die de auto leren besturen. Daarnaast is de Vlaamse Jeugdraad zich ervan bewust dat er jongeren zijn die de auto nodig hebben in hun jonge leven, bijvoorbeeld voor hun job. Daarnaast zien we dat jonge mensen in de ongevallenstatistieken oververtegenwoordigd zijn. Dit overtuigt ons nog meer van de noodzaak aan een degelijke opleiding om de nodige kennis en vaardigheden over te brengen naar jonge mensen.

Ons advies is hoofdzakelijk gericht aan de Vlaamse Minister van Jeugd en Onderwijs, Pascal Smet, de Vlaamse Minister van Mobiliteit, Hilde Crevits, en de Staatssecretaris voor Mobiliteit, Etienne Schouppe.

¹ De Vlaamse Jeugdraad komt elke maand een keer samen. We zetten ons deuren open voor iedereen die mee wil denken, doen en durven over kinderen en jongeren. Die gedachtewisselingen noemen we AV²

2. Motivering

2.1 Inhoudelijke bedenkingen bij de theoretische rijopleiding

De evidentie zelf...

Voor de Vlaamse Jeugdraad is het vanzelfsprekend dat kennis over de verkeersregels in de rijopleiding vervat zit. Praktische kennis van het voertuig en basiskennis over wat er zich onder de motorkap bevindt zijn ook evidente materie. De vaardigheid om verkeerssituaties te leren interpreteren en er voldoende op kunnen anticiperen, wat het betekent je snelheid en afstand tot andere weggebruikers snel te kunnen aanpassen, kunnen communiceren met anderen, ... staat eveneens centraal tijdens de rijopleiding. Uiteraard wordt dit nog veel concreter in de praktische rijopleiding.

Als we dit in termen van rijopleiding bekijken dan betreffen de bovenstaande elementen de kennis en vaardigheden op niveau 1 en 2 in de GDE-matrix². Op dit moment ligt in de traditionele rijopleiding de focus op deze materie. Maar dit mogen zeker niet de enige elementen zijn die aandacht krijgen en getest worden op het examen. Om veilig en vaardig te sturen moeten beginnende chauffeurs een opleiding krijgen die ook de nodige cognitieve, motorische en attitudeaspecten omvat. De Vlaamse Jeugdraad wil deze ook expliciet in de rijopleiding vervat zien. In wat volgt, komen aspecten van niveau 3 en 4 van de GDE-matrix aan bod.

Bewust kiezen voor de auto

Voor de Vlaamse Jeugdraad moet een rijopleiding beginnende chauffeurs informatie en hulpmiddelen aanreiken om bewuste keuzes te maken over het gebruik van de wagen. We zijn voorstander om het STOP-principe³ te blijven uitdragen ook al zijn jongeren in staat zijn om de wagen te besturen. De informatie en hulpmiddelen om bewust te kiezen, zien we op volgende vlakken:

- wanneer en waarom gebruik je de auto: korte en lange afstanden, aantal passagiers, stad en platteland, de auto t.o.v. andere vervoerswijzen (wat zijn voor en nadelen), wat zijn mogelijkheden om aan autodelen te doen, ... ;
- welke invloed heeft de wagen op de samenleving: leefbaarheid voor buurten, hoe kan je ecologisch rijden, ... ;
- overtredingen en boetes: jongeren mogen niet voor verrassingen komen staan;
- informatie over groene wagens en benzine.

² GDE-matrix: omdat een rijopleiding meer is dan kennis en vaardigheden werd in het kader van het EU-project GADGET (Guarding Automobile Drivers through Guidance, Education and Technologie) een theoretisch model ontwikkeld, dat handvaten biedt om meer aandacht te besteden aan attitude en risicoherkenning: de **matrix met Goals for Driver Education**.

- Niveau 4: ambities en competenties (ervan uitgaand dat lifestyle, sociale achtergrond, leeftijd enzovoort attitude en gedrag bij het sturen beïnvloeden)
- Niveau 3: afwegingen en beslissingen in de verkeerscontext (bespreekt waar, wanneer, waarom en met wie men gaat autorijden)
- Niveau 2: beheersing van verkeerssituaties (beheersen van rijtaken in interactie met steeds wisselend verkeer (kruispunten, inhaalmanoeuvres, ...))
- Niveau 1: voertuigbeheersing (hoe het voertuig beheerst en gecontroleerd wordt)

³ STOP-principe is een beleidslijn van de vorige Vlaamse Regering waarbij er een rangorde van wenselijke mobiliteitsvormen is: Stappers (voetgangers), Trappers (fietsers), Openbaar (en collectief) vervoer en tenslotte Personenwagens (of privaat gemotoriseerd vervoer)

Deze informatie blijft interessant voor alle chauffeurs. Dit kenbaar maken via uiteenlopende informatiedragers en campagnes blijft nodig om deze thema's onder de aandacht te brengen. Een website kan mogelijkheden bieden om vergelijkende onderzoekjes uit te voeren (bijvoorbeeld over het gebruik van autodelen, eigen wagen of openbaar vervoer voor een bepaald traject).

Wees een heer in het verkeer

De Vlaamse Jeugdraad wil in de rijopleiding een blijvende focus op defensief rijden. Ook jonge mensen houden van vriendelijk, zelfs hoffelijk gedrag in het verkeer. Een 'gepimpte' naam en uitdrukking zouden hierbij een sensibiliserende aanvulling zijn.

2.2 Bedenkingen bij de praktische rijopleiding

Simulaties

Tijdens een praktische rijopleiding is het leren omgaan met verkeerssituaties zoals hierboven aangehaald nog veel concreter in te vullen. Technisch de wagen kunnen beheersen en de verkeersregels kennen, betekent nog niet dat je de **vaardigheden** hebt om adequaat te functioneren **op de baan**. Om beginnende chauffeurs zich wat zekerder te laten voelen vooraleer ze de baan op gaan, is het werken met simulaties een optie die de moeite is om te integreren in de praktische rijopleiding. Simulaties en oefeningen op de computer zijn geschikt om onder andere gevaarherkenning te oefenen. Dit betekent niet dat het aantal uren praktijktraining verminderd moet worden.

Begeleiding

Wat betreft de begeleiding van chauffeurs in opleiding heeft de Vlaamse Jeugdraad een aantal bezorgdheden. Op dit moment is de keuze tussen vrije begeleiding of begeleiding bij de rijsschool vaak een economische keuze.

Sommige jongeren hebben geen mensen in hun omgeving om hen te begeleiden en zijn hierdoor gedwongen om rijlessen te nemen, wat een kostelijke zaak is. Binnen de Vlaamse Jeugdraad leeft het idee om te werken met een **pool van vrijwilligers**. We zijn ons ervan bewust dat hierin een gevaar voor zwartwerk schuilt. Maar een goed uitgewerkt systeem zou hier wel aan tegemoet kunnen komen. Daarnaast zou de mogelijkheid om de **praktische rijopleiding op school** te volgen hieraan eveneens tegemoet kunnen komen.

Didactiek

De Vlaamse Jeugdraad benadrukt graag dat zowel voor instructeurs van de rijsscholen als voor de vrije begeleiders didactische informatie nuttig is. Informatie over hoe ze feedback geven aan beginnende chauffeurs over hun rijvaardigheden en hun gedrag in het verkeer. Mogelijkheden voor vormingen en begeleidingen voor vrije begeleiders moeten verder uitgewerkt worden. Want het zijn vooral de vrije begeleiders die beginnende chauffeurs veel oefeningen laten opdoen in veel wisselende verkeerssituaties. Zij leveren wel degelijk goed werk want er is in onderzoek geen evidentie dat leerlingen van de rijsschool beter scoren in het huidige rijexamen.

2.3 Het rijexamen

Bij het theoretische rijexamen is het nodig om aandacht te besteden aan de **begrijpbaarheid** van de **vragen** voor de deelnemers. Het is niet voor alle beginnende chauffeurs evident om dit examen op te lossen hoewel ze de materie wel begrijpen en kennen. We weten dat hier aan gewerkt wordt door GOCA (Groepering van erkende ondernemingen voor autokeuring en rijbewijs vzw) om op internationaal niveau de examenvragen te vereenvoudigen. De Vlaamse Jeugdraad vindt het belangrijk dat dit opgevolgd wordt.

2.4 Rijopleiding op school?

Het project **Rijbewijs op School** startte in het schooljaar 2007-2008 bij 2000 leerlingen en werd het volgende schooljaar uitgebreid tot 763 scholen (44.412 leerlingen). Dit project biedt aan scholen de mogelijkheid om theoretische rijlessen en het theoretische rijexamen te organiseren op school. Rijbewijs op School is gericht op leerlingen van het laatste jaar secundair onderwijs en zevendejaars. Er is een professionele rijinstructeur die acht **theorielessen** geeft. De leerlingen krijgen een gratis handboek en kunnen het theorie-examen gratis afleggen op hun school. Dit project werd gelanceerd door de vorige minister van mobiliteit Van Brempt en wordt gecoördineerd door de Vlaamse Stichting Verkeerskunde

De Vlaamse Jeugdraad vindt het goed dat er op school bagage wordt meegegeven over rijden. Voor heel wat jongeren is een rijbewijs een pluspunt wanneer ze de arbeidsmarkt instappen. Bovendien biedt Rijbewijs op School de mogelijkheid om de theorie op een sterke pedagogische manier aan te brengen. De theorie blijft voor heel wat jongeren immers vrij vage materie en moeilijker onder de knie te krijgen. Scholen kunnen theorielessen meer op maat van de betrokken leerlingen geven.

Maar sturen we jongeren niet te veel in de richting van de auto door ze de mogelijkheid te bieden om het theoretisch rijbewijs op school te behalen? We zijn ervan overtuigd dat wanneer er op school een degelijke **mobiliteitseducatie** aangeboden wordt, jongeren wel bewust een keuze kunnen maken rond het gebruik van de auto. Op jonge leeftijd de mogelijkheid bieden om op een goedkope manier je rijbewijs te behalen, betekent nog niet dat alle jongeren hun fiets in de garage laten staan. Met het Rijbewijs op School creëer je voor meer jongeren mogelijkheden.

Deze degelijke mobiliteitseducatie op school is voor de Vlaamse Jeugdraad cruciaal. Een mogelijkheid van Rijbewijs op School (theorie en/of praktijk) bestaat niet op zich maar maakt deel uit van een **breder leertraject**. Het mag niet zijn dat, door Rijbewijs op School aan te bieden, alle andere eindtermen verloren gaan en op deze manier alleen aan eindterm 12⁴ wordt gewerkt. In het lager onderwijs en in de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs gaat de aandacht vooral naar mobiliteit volgens het STOP-principe, maar is er nu het gevaar dat hier in de derde graad volledig van wordt afgestapt?

Het Educatief Actieplan Verkeers- en mobiliteitseducatie⁵ is een leidraad om op een geïntegreerde manier de verkeers- en mobiliteitseducatie in het secundair onderwijs aan te pakken. De doelstellingen hierin zijn kennis van het verkeersreglement, verkeer als onderdeel van een ruimere visie op mobiliteit, de werking van het verkeerssysteem (met onder andere aandacht voor de training van vaardigheden eigen aan de verschillende vervoersmodi), sociaal gedrag in het verkeer (rekening houdend met alle verkeersdeelnemers, hoffelijk verkeersgedrag, ...), gevaarherkenning en risicoacceptatie en risicoperceptie (het aanscherpen van de verantwoordelijkheidszin). Ook in de

⁴ Eindterm 12: 'ze verwerven de kennis die moet volstaan als voorbereiding op het theoretische rijexamen categorie B' (voor leerlingen uit de derde graad secundair onderwijs)

⁵ Opgemaakt door Vlaamse Stichting Verkeerskunde

eindtermen is de aandacht breder (keuze motiveren voor de verschillende vervoerswijzen van personen, diensten en goederen, gedragspatroon ontwikkelen waarbij individuele gemotoriseerde verplaatsingen beperkt worden en milieubewust wordt gekozen voor een passende vervoerswijze, ...).

In theorie zijn er intenties om een degelijke en geïntegreerde mobiliteitseducatie op te zetten, maar de **garanties voor de brede focus** binnen de rijopleiding en binnen de mobiliteitseducatie op school zijn noodzakelijk.

2.5 Kosten van rijopleiding

Tot slot benadrukt de Vlaamse Jeugdraad graag dat een rijopleiding betaalbaar moet blijven voor jongeren. Zeker omdat de wagen voor bepaalde jonge doelgroepen noodzakelijk is. De mogelijkheid van je rijbewijs op school te behalen komt hier aan tegemoet, maar er zijn ongetwijfeld nog andere systemen om de rijopleiding betaalbaar te houden.

2.6 Rijopleiding met verantwoordelijkheden op verschillende beleidsniveaus

De regelgeving met betrekking tot de rijopleiding zit op federaal niveau. Toch onderneemt de Vlaamse minister van Mobiliteit initiatieven. Binnen de federale wetgeving zoekt en schept de Vlaamse Regering mogelijkheden om rond educatie, sensibilisatie en toegankelijkheid te werken. Ook vanuit Europa wordt de vraag naar afstemming van rijopleidingen en rijbewijzen meer en meer gesteld. Bovendien kan een afstemming de verkeersveiligheid in de verschillende lidstaten alleen maar ten goede komen.

De Vlaamse Jeugdraad vraagt tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus overleg en afstemming en dit op een efficiënte wijze.

3. Advies

De Vlaamse Jeugdraad adviseert:

- een bredere focus in de theoretische rijopleiding: jongeren moeten bewust een keuze kunnen maken voor het gebruik van de wagen op basis van duidelijke informatie;
- het benutten van de mogelijkheden van simulaties tijdens de praktische rijopleiding ;
- het uitwerken van de mogelijkheden tot vorming en begeleiding van begeleiders om didactisch op een goede manier aan de slag te gaan;
- om de blijvende aandacht voor een geïntegreerde mobiliteitseducatie ook in de derde graad van het secundair onderwijs niet verminderen;
- een betaalbaar systeem voor rijopleiding;
- efficiënt overleg en afstemming over de verschillende bevoegdheidsniveau's heen.